

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2012
FORFATTER:	Lars Gregers Hansen
TITEL:	1981: Typograf-lockout og striptease i mørke.
KORT RESUME:	Overgang til moderne teknik i forbindelse med fravær af typografer og journalister.

1981: TYPOGRAF-LOCKOUT OG STRIPEASE I MØRKE

AF LARS GREGERS HANSEN

Det var urolige tider i den danske bladverden fra sidst i 1970'erne til først i 1980'erne. I 1977 udkom Berlingske Tidende ikke i 141 dage, og rundt om i landet rumlede det i tiden derefter med konflikter og avisløse dage. Det var typograferne, der aktionerede i deres kamp for at sætte sig på den nye, elektroniske teknik, som betød farvel til blyet.

Dansk Typograf Forbund var dengang en magtfuld organisation, som kunne lamme udgivelsen af dagblade. De havde tilkæmpet sig høje lønninger, ret korte arbejdstider og afspadseringsregler, der holdt mange i kunstig beskæftigelse. Og så havde de et trumfkort i hånden: Bladudgivernes manglende solidaritet. Hvis én avis ikke udkom, kunne konkurrenterne sætte dagens oplag op, og det gjorde de. Derfor var mange bladudgivere bløde i knæene, når typograferne stillede krav.

Harmen over de konflikterende typografer var efterhånden udbredt hos avisernes abonnenter, og i 1981 kom det til det store opgør. I Dansk Arbejdsgiverforening var tålmodigheden ved at slippe op, og pludselig fik man hjælp fra uventet kant. I LO var man også træt af de evigt krævende og strejkende typografer, og tidligere typografformand, Dan Lundrup, kan i en nyligt udkommet bog fortælle, at DA-direktør Hans Skov Christensen og LO's cheføkonom Poul Nyrup Rasmussen stak hovederne sammen. De udtænkte en plan,

som ville bringe typograferne på glatis i de forestående overenskomstforhandlinger i 1981. Det var et mæglingsforslag, som de vidste, typograferne ville sige nej til, hvad de også gjorde med det resultat, at typograferne blev lockoutet fra de danske aviser, indtil de var parate til at acceptere overenskomstforslaget.

Lockouten trådte i kraft den 27. marts 1981, og dermed begyndte en bladkonflikt, som kostede udgiverne over en halv milliard kroner og blev begyndelsen til enden for Dansk Typograf Forbund.

Kolding Folkeblad var dengang byens avis med et oplag på over 21.000, mens konkurrenten Jydske Tidende havde ca. 2500 abonnenter i Kolding. Jeg var blevet ansat som chefredaktør i 1978 med såvel det redaktionelle som det økonomiske ansvar for avisen. Mit budget var ved ansættelsen på 30 mio. kr, og det lyder måske ikke af så meget, men når man betænker, at avisen i 1978 kostede 2 kr. i løssalg og 135 kr. i kvartalsabonnement, og en chefredaktørs årsløn var 180.000 kr., så sætter det tingene i relief. Og budgettet steg i de følgende år til 70 mio. kr. Til mit job hørte avisens drift og ansættelse og afskedigelse af medarbejdere, blot ikke avisens forretningsfører, der var ansat af De Bergske Blades hovedkontor i Holstebro. Folkebladet var dengang en guldgrube for ejerne, som var efterkommere af Chr. Berg.

FORBEREDELSE TIL DEN NYE TEKNIK

Folkebladet havde i årene op til konflikten forberedt sig på den nye teknik. Avisen havde arbejdet en del med fotosats, altså papirmonter i stedet for blysats, men kun i en enkelt afdeling. Hovedparten af produktionen foregik i bly, som blev sat på de gamle sættemaskiner. Selv havde jeg søgt at sætte mig ind i den nye elektroniske avisteknik, idet min tidligere arbejdsplads, Fyens Stiftstidende, havde sendt mig til USA for at besøge en række aviser med ny teknik og de amerikanske dagblades forskningscenter.

For at forberede Kolding Folkeblads medarbejdere til fremtidens avisfremstilling tog en større gruppe fra alle afdelinger på studietur til en svensk avis. Det skete med to lejede fly fra Vamdrup Lufthavn, og omhyggelig som han var, havde forretningsfører Bernth Hasselager fordelt os i flyene, så hvis det ene styrede ned, kunne medarbejderne i det andet fly alligevel klare at få en avis ud. Det kneb lidt med at få bladets typografer interesserede, men de stillede da med en enkelt medarbejder. Små grupper fra forskellige afdelinger aflagde derefter besøg hos nogle danske blade, der havde taget springet ud i det nye. Sammen med driftsleder Bjarne Christensen og journalisternes tillidsmand, Ole Tronhus, fløj jeg senere til det nordlige Finland for at deltage i et seminar om ny teknik.

Avisen havde afskaffet de tunge blyvalser til trykpressen, som var blevet bygget om, så vi kunne trykke med NAPP-plader. Det var lette plader med fotopolymer-belægning, som avissiderne kunne fotograferes over på. Udstyret blev leveret af et amerikansk firma, og det var ikke billigt. Dengang stod en ame-

Kolding Folkeblad, Jernbanegade 35 i 1980-erne.

rikansk dollar i 6 danske kroner. Men vores brave forretningsfører, Bernth Hasselager, havde det med at trække betalingerne for at spare, og det skulle han aldrig have gjort, for da amerikanernes tålmodighed var opbrugt, og de rykkede for betalingen, kostede en amerikansk dollar over 10 kr. Det var en alvorlig bet. Og så havde vi også anskaffet fotosættemaskiner, som kunne producere fotosats.

VARSLING I GOD TID OG SÅ LOCKOUT

Nu manglede vi blot at omlægge hele produktionen ved at indføre skærme til hele redaktionen og til typograferne. Og så det al-

lervigtigste: En aftale om, hvem der måtte betjene det nye udstyr.

Kolding Folkeblad havde dengang 63 typografer. Dem inviterede forretningsfører Bernth Hasselager og jeg til et orienteringsmøde en søndag formiddag i februar 1981. Jeg forklarede, at Folkebladet ville indføre den nye teknik. En konflikt var forestående, og den ville vi benytte til at bygge bladets tekniske afdelinger om, så vi kunne være klar til at bruge elektronikken, når konflikten var overstået. Jeg gjorde også opmærksom på, at der med den nye teknik ikke var brug for 63 medarbejdere. Vi ville satse på 40 typografiske medarbejdere. Der blev forståeligt nok diskussion, men typograferne tog det pænt. Måske, hvem ved, troede og håbede de på, at det ikke kom til en konflikt. Og en del af dem begyndte at søge og fik arbejde i andre brancher. Andre gjorde klar til at lade sig pensionere eller at gå på efterløn.

I de følgende uger trænede vi brugen af skærme i et lokale på redaktionen. Typograferne blev også inviteret, og en del af dem deltog. Det var jo en løjerlig ting, at bladets journalister skulle undervise bladets typografer i at behandle artikler. Men forklaringen var, at avisens redaktionschef, Erling Grau, og driftsleder Bjarne Christensen havde udtænkt et enkelt program med simple kommandoer til brug for redaktionen. Det samme program ønskede vi at lade typograferne arbejde med.

Den 27. marts 1981 kom så den lockout, der omfattede samtlige danske dagblade undtagen Jyllands-Posten, Aktuelt og Information, der ikke var medlemmer af Arbejdsgiverforeningen. Nogle dage før tilbød jeg typografernes fællestillidsmand, Povl Henrik-

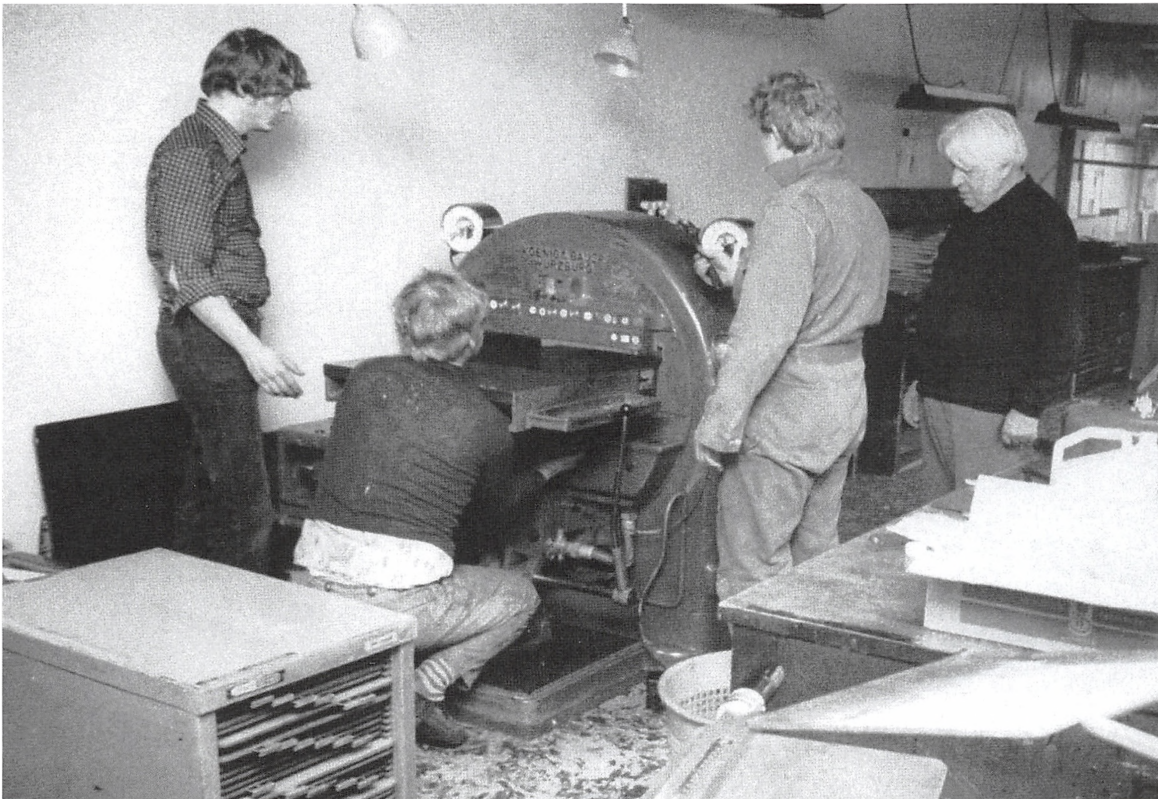
sen, en aftale om 40 typografiske arbejdspladser, når konflikten var løst. Svaret var nej.

I dagene op til lockouten oplevede vi det helt rørende, at nogle maskinsættere opsøgte enkelte af redaktionens medarbejdere for at fortælle dem, hvordan bestemte ord skulle staves. Gennem årtier havde disse maskinsættere nemlig rettet i bestemte journalisters manuskripter, hvor de samme stavfejl optrådte igen og igen. Og med skærmbehandlingen af journalisterne artikler faldt korrekturlæsningen væk, så de skrivende ikke længere kunne forlade sig på maskinsætternes dygtige danskunnen.

TEKNIKKEN RØMMES

Det var selvfølgelig med vemod, ikke mindst hos maskinsætterne, at de forlod avisen, for de vidste jo, at alt det velkendte, gamle udstyr ville være væk, når de engang kom tilbage. På en af sættemaskinerne fandt vi en seddel, skrevet af maskinsætter Arne Johnsen. Der stod: "Farvel maskine – og tak for et godt samarbejde. Din for altid. Operatør Johnsen".

Da det tekniske personale havde forladt avisen, gjorde vi klar til at bygge om. Der var truffet aftale med Victor Petersen, Ribe, som bl.a. levede af at opkøbe og sælge forældet udstyr fra dagblade. Han gik i dagbladskredse under navnet Victor Fidus, men bedyrede altid, at tilnavnet kom fra besættelsestiden, da hans dæknavn var "fidusen". Han var i øvrigt kendt som kunstmæcen, og hans store samling af J.F. Willumsens værker, bl.a. skitser og udkast, der belyser kunstnerens arbejdsmetoder, åbnedes 1969 for offentligheden i Ribe. Victor Petersen, som havde været chefredak-

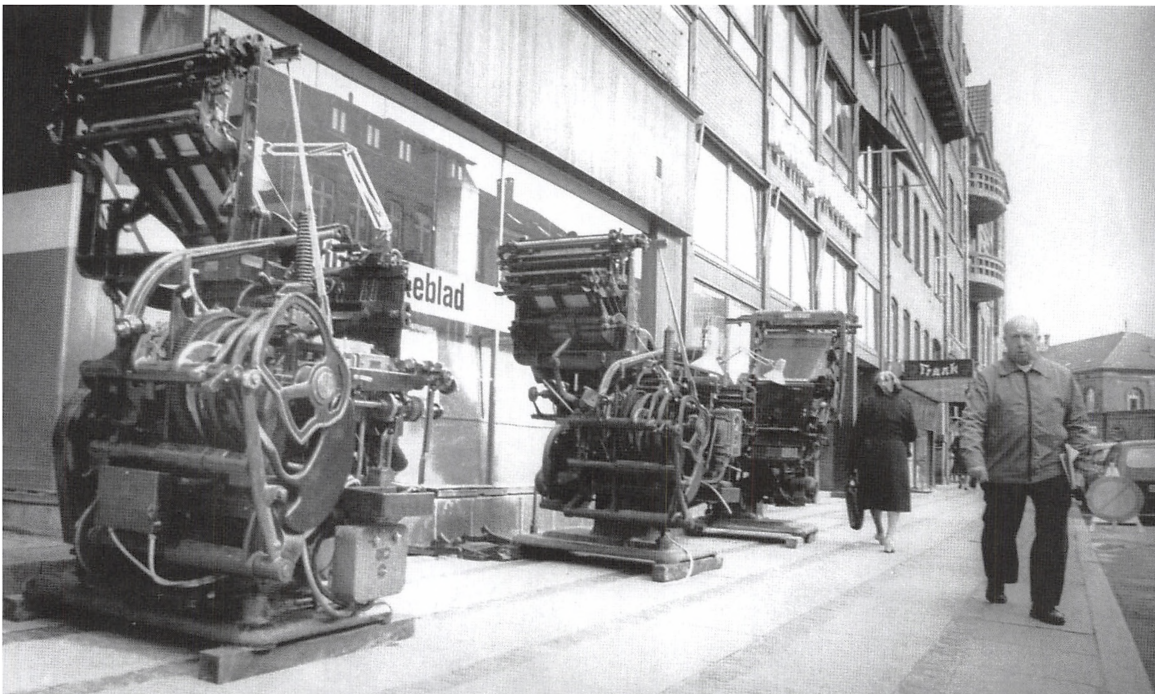
Victor Petersen følger sine folks arbejde. Her demonteres kalenderen, som havde præget mange tusinde papmatricer med hele avissider, der skulle støbes til trykplader til rotationspressen. Foto: P. Thastum.

tør for flere aviser, havde kendt min bedstefar, chefredaktør A.W. Johannessen, Vejle Amts Folkeblad. Vi havde aftalt med Victor Petersen, at han måtte få alt udstyr fra Folkebladets tekniske afdelinger mod at tage det ned og fjerne det.

Det gik han og hans medarbejdere så i gang med, straks lockouten begyndte. For at få de tunge Linotype sættemaskiner ud, blev der slået hul i murene, og kraner bugserede maskinerne ud. Så blev de stillet op på række på fortovet i Jernbanegade til stor undren for

fodgængerne, inden maskinerne blev afhentet af lastbiler. Fra fortovet solgte Victor Petersen et par sættemaskiner til lokale bogtrykkere. Uheldigvis faldt et par af de andre maskiner under transporten ned fra lastbilerne, men ifølge Victor Petersen var de solgt til tyrkiske dagblade og godt forsikret, så skade led han i hvert fald ikke. Han var i øvrigt far til de tre unge mennesker, der senere blev kendt som Jydebrødrene for deres cykeleventyr i Kina.

Arbejdet gik hurtig og effektivt, og så kun-

Sættemaskinerne fyldte godt op på fortovet ud for bladhuset. Foto: P. Thastum.

ne håndværkerne rykke ind. Der skulle føres kabler i massevis, lægges nye gulve, opsættes nye lofter og monteres ventilationsanlæg.

JOURNALISTERNE SAGDE OP

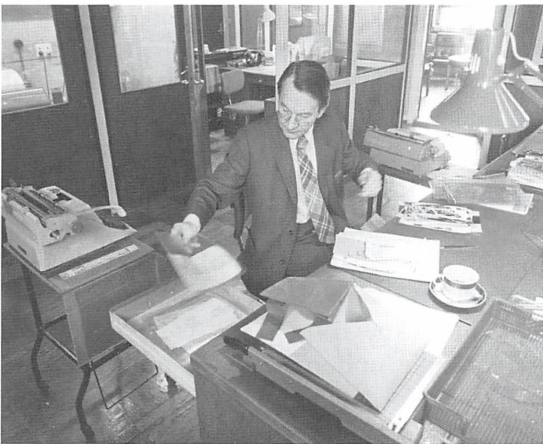
Men midt i det hele skete noget helt uventet. Dansk Journalistforbund gik i aktion. Forbundet havde ikke strejkeret, og journalisterne opsagde kollektivt deres stillinger fra maj. Om det var for at støtte typograferne eller for at gennemtvinge en bedre overenskomst, skal jeg ikke kunne sige, men aktionen var højst usædvanlig. Blandt bladudgiverne blev den kaldt for striptease i mørke, for aviserne var jo i forvejen lammet af typograf-lockouten. Vi

havde håbet, at typografkonflikten ville vare længe nok til at omlægge til den nye teknik, og det ønske blev til overmål indfriet.

Nu manglede Folkebladet altså både typografer og journalister. Fra maj var kun HK-personalet, funktionærer i salgsafdelingen, den tekniske ledelse samt forretningsfører Bernth Hasselager, medredaktør Frede Jørgensen og jeg i dagligt virke i bladhuset.

Og så var der avisens fire journalist-praktikanter, som ikke måtte strejke. Det var Flemming Mønster, Villy Vestergaard, Anette Jorsal og Charlotta Ulrika Jäderberg. Dem forsøgte Frede Jørgensen og jeg at holde beskæftiget. De stod bl.a. for daglige opringninger til bedemænd, så vi kunne bringe en oversigt

over, hvem der var døde, mens avisen ikke udkom. Her kom Flemming Mønster engang galt af sted. Han mente, at han havde ringet til en lokal bedemand, men han havde fået forbindelse til Nordchokolad. Uden at høre, hvad stemmen i den anden ende sagde, præsenterede Flemming Mønster sig og spurgte. – Har I nogen døde i dag? Nu ville tilfældet, at det var en ny medarbejder, der passede telefonen hos Nordchokolad, og han sagde, at det ville han undersøge. Så vendte han tilbage med beskeden, at der absolut ikke var nogen døde på virksomheden, og om Mønster ikke var klar over, at han havde ringet til Nordchokolad. Det var Mønster ikke, og beskæmmet lagde han røret på.

Stilhed på bladet en sen martsdag i 1981 uden typografer. Redaktionssekretær Bent Petersen rydder op, for han skal også ud i konflikt, idet hans forbund har opsagt de redaktionelle medarbejders stillinger. Endnu står der skrivemaskiner i redaktionssekretariatet, men da medarbejderne måneder senere kom tilbage, var det skærme, de skulle bruge. Foto: P. Thastum

Da nu avisen var uden typografer og journalister, besluttede jeg at sige tak til en invitation fra DSB Rejsebureau i Kolding til en rejse til Kenya. Flere dagblades medarbejdere deltog, bl.a. min tidligere kollega Inge Holm Knudsen fra Morgenposten. Mens de andre journalister havde til opgave at skrive artikler for at fremme interessen for turistmålet, havde jeg sat mig for at planlægge en læserrejse til Kenya, når der engang blev ro på avisfronten. Det fik vore fire praktikanter til at konstruere en morsom og sarkastisk artikel, som de lagde på mit skrivebord. Heri stod bl.a.:

”Torsdag den 30. april tog Kolding Folkeblad afsked med sine 10-15 mest uduelige journalister og overdrog det fulde redaktionelle ansvar for avisen til bladets fire talentfulde praktikanter.

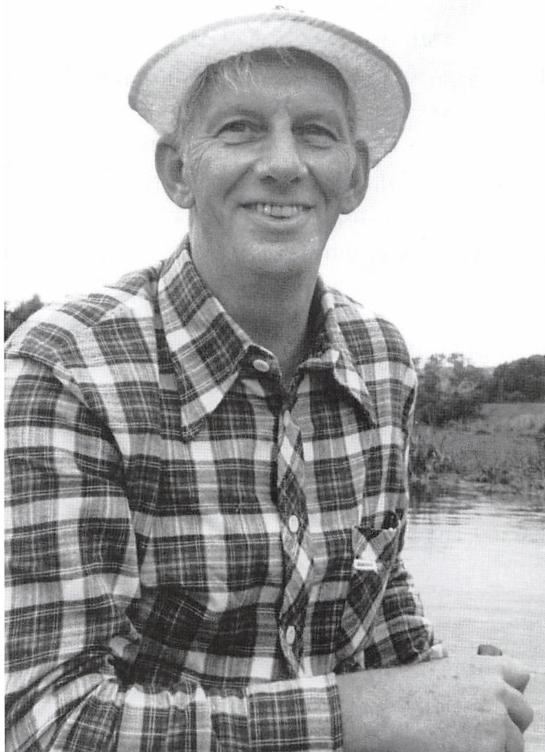
– Vi ser med stor glæde frem til denne nye udvikling, siger bladets endnu fungerende chefredaktør, Lars Gregers Hansen, fra sit eksil i Kenyas jungle. Det kan kun give en bedre og mere engageret avis, idet min årelange erfaring med de afskedigede journalister har overbevist mig om, at her var der intet at bygge på. Derfor er det en stor lettelse for mig – eller mere præcist en gave fra himlen – at journalisterne nu selv indser situationen og selv tager deres gode tøj og går. Det går nu mod bedre tider i dansk bladverden, siger chefredaktøren i telefonen, mens han lægger an til skud mod en indfødt, som er ved at mase sig ind i telefonboksen”.

Hvor må de have moret sig kosteligt, disse journalistspirer, som var alene hjemme med redaktør Frede Jørgensen.

Min artikel om Kenya blev bragt, da Kolding Folkeblad i august var på gaden igen, og

det blev til en læserrejse med Gitte Stæhr Hansen som turleder.

Sammen med Peter Thastum, som stod for Folkebladets fotoafdeling og klichéfremstilling, fik jeg også realiseret en gammel drøm. En ekspedition på Kolding Å. Den idé havde jeg forgæves forsøgt at få bladets journalister til at opfylde. Nu gjorde Thastum og jeg det i en lånt kano. Han tog mange fotos, og jeg skrev en malende beretning om en halv dags oplevelser på åen, hvilket i øvrigt bragte mig på kant med sportsfiskerne. Og jeg husker ty-

Peter Thastum og jeg drog en dag på ekspedition på Kolding Å for at lave en reportage om oplevelserne, 1981.

deligt kommentarerne, da vi padlede ind i lystbådehavnen, fra Koldings frokostnydende sportssejlere oppe på deres dæk: – Gudenåen, det er den anden vej!

Da de nye lokaler i den tekniske afdeling nu var færdigindrettede, inviterede vi det administrative personale og journalisterne, der jo formelt ikke var ansatte længere, sammen med deres familier til at komme og se resultatet. Og de strømmede til. Vi fik også besøg af Kolding Politiforening, som en aften kom og så vores nye teknik.

I begyndelsen af juni begyndte ventetiden på en konfliktløsning at føles lang, men så lysnede det lidt. Journalistforbundet løsnede en smule. Man kunne spore uro blandt journalisterne, som var frustrerede over tiden i tomgang. Jeg dristede mig til at tage kontakt til tillidsmanden for de redaktionelle medarbejdere på Berlingske Tidende, og han bekræftede, at utålmodigheden var så stor, at der mumlede om at stifte et nyt forbund, hvis der ikke snart skete noget.

Det må have været denne gærende uro og det store dræn i journalistforbundets kasse, der var årsag til, at 35 danske dagblade blev "løsladt" fra konflikten. Det skete samtidig med, at lockouten mod Dansk Typograf Forbund skulle ophøre den 15. juni. Men da journalisternes overenskomst endnu ikke var på plads, holdt deres forbund 9 dagblade, heriblandt Kolding Folkeblad, som "gidsler".

POLITIET STOD KLAR

Fra De Bergske Blades hovedkontor fik jeg i ugen op til den 15. juni ordre på at udgive en ugeavis, straks det var muligt at få typografer i arbejde. Det var vores salgsafdeling helt med

på, og jeg holdt et møde med avisens HK-personale, der jo ikke var omfattet af nogen konflikt. De bakkede enstemmigt ideen op anført af deres tillidsrepræsentant, Else Guldborg, der selv havde en høne at plukke med typograferne, idet enkelte af dem havde været truende over for hende. Den totale opbakning skyldtes blandt andet, at konkurrenten Jydske Tidende ville udkomme og – endnu værre – salgskonsulenter fra deres ugeavis, Kolding Ugeavis, var særdeles aktive for at kapre sig kunder fra byens største og lammede annoncemedia, altså os.

Så tog jeg kontakt til Dagbladenes Arbejdsgiverforening (DDFF), og de kunne fortælle, at hvis vi lukkede alle typografer ind, så var de straks genansat. Og da vi ikke havde forhandlet bemandingen af den tekniske afdeling på plads, så skulle vi ikke genansætte samtlige typografer. Nu var det sådan, at alle typografer havde nøgler til bladet, så de kunne komme ind på andre tidspunkter end de øvrige medarbejdere. De ville altså kunne lukke sig selv ind om morgenen den 15. juni. Derfor sørgede forretningsfører Bernth Hasselager for at mobilisere en låsesmed, og samtlige dørlåse til avisen blev skiftet, så de ikke passede til typografernes nøgler.

For nu at sikre at det ikke kom til tumulter, kontaktede jeg Kolding Politi og bad dem holde øje med, hvad der skete i Jernbanegade om morgenen den 15. juni. Vagthavende sagde, ordret citeret: – Bare rolig, vi stiller med hele den tyrkiske borgermusik.

Og det gjorde de. Da et halvt hundrede typografer mødte tidligt om morgenen, var den sydlige del af Jernbanegade fyldt med politibiler, både civile og patruljevogne, hvorfra man diskret holdt øje med, hvordan tingene ud-

viklede sig ud for Jernbanegade 33-35. Forvirringen bredte sig hos typograferne, da de ikke kunne komme ind, og de forlod gaden uden problemer. Jeg sendte politiet et brev med en tak for en god og rolig indsats og roste den vagthavende. År senere fortalte han mig, at brevet var lagt i hans sag, og det var han glad for.

Politiet havde i øvrigt nok at gøre i den periode, idet Dansk Typograf Forbund havde blokeret Central Tryk i Taulov, der havde påtaget sig at trykke konfliktramte aviser. Særtog blev sendt fra København med hundredvis af blokadevagter, og de blev indkvarteret på Kolding Højskole, mens de tilkaldte politistyrker blev indkvarteret på Ryes Kaserne i Fredericia. Det har siden vist sig, at Politiets Efterretningstjeneste (PET) var særdeles aktiv med at observere typografernes aktivitet og informere det lokale politi herom. Det var sikkert med oplysninger fra PET, at politimester Tage Bækgaard ringede mig op, da balladen i Taulov var ved at rinde ud. Han ville advare mig om, at typografforbundets næste mål var Kolding Folkeblad. Men heldigvis kom det ikke så vidt.

KOLDING POSTEN GENOPSTÅR

Men tilbage til De Bergske Blades ordre om at udgive en ugeavis, så længe konflikten løb. Vi besluttede at genoplive Kolding Posten, som Folkebladet før havde udgivet men standset få år tidligere. Den skulle nu komme to gange om ugen, onsdag og lørdag, og trykkes i et oplag på 33.000. Dermed kunne Folkebladet tilbyde at formidle annoncer fra byens og egnens mange forretninger. Til opsætning og trykning af indholdet skulle vi jo

Kolding Politiforening besøgte os under konflikten. Fra venstre ses politiassistenterne Ejvind Nørsgaard og Bent Emil Sørensen, undertegnede, politikommissær Axel Petersen og dommerfuldmægtig Claus Rasmussen. Vi står ikke i en skov, men billedet i baggrunden er en stor fotoudsmykning på endevæggen i det nye sætteri. Foto: P. Thastum.

bruge typografer. Driftsleder Bjarne Christensen pegede på 15 af avisens dygtigste trykkere og sættere, og de blev genansat for at fremstille Kolding Posten.

De genansatte tekniske medarbejdere mødte og gik i gang med at fremstille de annoncer, som salgsafdelingen havde tegnet, og at montere de tekster, jeg havde rekvireret hos Venstrepressens Bureau. Bureauets journalister var i arbejde, og deres artikler blev produceret på papir efter overenskomst med typograf forbundet, så alt var altså lige efter bogen. Vore praktikanter måtte naturligvis ikke del-

tage, men jeg skrev selv nogle korte, lokale artikler. Arbejdet skred godt frem i sætteriet, og fredag den 19. juni var vi så klar til at trykke Kolding Posten. Vi samledes alle i trykkeriet og ventede spændt på, at rotationspressen skulle begynde at brumme og så komme op i omdrejninger og spy de mange aviser ud.

Trykker John Andrup satte fingeren på startknappen, og maskinen begyndte at køre. Så brød tillidsmand Povl Henriksen ind og gav besked på at standse rotationen. Jeg protesterede voldsomt og forlangte fortsat trykning. Trykker John Andrups blik vandrede

fra tillidsmanden til mig og tilbage til tillidsmanden. Maskinen forblev standset. Jeg forlangte en forklaring af Povl Henriksen. Han sagde, at Kolding Posten ikke kunne trykkes, for han havde fået en henvendelse fra en faglig sekretær i Dansk Journalistforbund, som havde opfordret typograferne til at nægte at trykke avisen, da den var konfliktramt arbejde. Jeg tog øjeblikkelig kontakt til De Bergske Blades hovedkontor, og meldingen var klar. Hvis typograferne nægtede at trykke, måtte de bortvises. Det orienterede jeg tillidsmanden om, og han gik til møde med sine 14 kolleger, som nu var samlet til fagligt møde i typografernes frokoststue. Han tilkaldte Gunnar Storm Thomsen, formand for typografforbundet i Kolding, som forsøgte at mægle. Da typograferne ikke ville bøje sig, forsøgte Storm Thomsen at overtale os, det vil sige driftsleder Bjarne Christensen, forretningsfører B. Hasselager og mig, til at beholde trykkerne for at vaske og vedligeholde trykmaskinen, så den ikke groede til snavs. Det accepterede vi ikke, og så måtte de 15 typografer forlade avisen som afskedigede. Vi bragte trykmaterialet til Central Tryk i Taulov, og dér blev den trykt og gjort klar til de ca. 350 avisbude, som bragte den ud til Koldings husstande.

KONFLIKTRAMT ARBEJDE

Affæren gav genlyd i pressen. Jydske Tidende bragte dagen efter, altså lørdag den 20. juni, en større artikel, hvori tillidsmand Povl Henriksen erklærede, at han allerede ved genansættelsen af de 15 typografer havde gjort det klart, at de under ingen omstændigheder kunne påtage sig konfliktramt arbejde. Og videre ”Men efter at jeg i går fik sikkerhed for,

at journalisterne betragter arbejdet som konfliktramt, måtte vi stoppe trykningen”. Det var altså af hensyn til journalisterne, typograferne vægrede sig ved at trykke Kolding Posten. Jeg havde aldrig givet løfter om, at der ikke måtte være tekst i avisen. Og sjovt nok husker ingen af de berørte typografer, jeg siden har talt med, noget om sådanne løfter. Og i øvrigt kom teksterne som tidligere omtalt hovedsagelig fra Venstrepressens Bureau, der havde lovlige overenskomster med både journalister og typografer.

Men tonen blev i de følgende dage skærpet, og dagbladet Aktuelt skrev i en stærkt følelsesladet artikel den 23. juni om chefredaktøren, der var i krig med sine typografer, som han i raseri havde smidt ud. Mere sober var skildringen i dagbladet Børsen den 24. juni, og her kunne Aage Lundgaard, faglig sekretær i Dansk Journalistforbund, fortælle, at forbundet opfattede Kolding Posten som en nødavis. Men at forbundet afviste at have rettet henvendelse til typograferne i Kolding. Kort efter fik jeg at vide, at vore typografer havde kontaktet journalistforbundet for at fortælle, at deres aktion for at støtte journalisterne havde betydet afskedigelser. Og svaret derfra havde lydt: Det er ikke vores problem. Siden blev Aage Lundgaard i øvrigt chefredaktør for Aarhus Stiftstidende. Men dér stod vi så. Endnu engang uden typografer men med en avis, som skulle komme to gange om ugen.

Det blev så min opgave at strikke de to ugentlige udgivelser sammen med artikler, som kom reprojklare fra Venstrepressens Bureau. Desuden kom der artikler fra Ritzaus Bureau, men da vi ikke havde teknikere til at sætte dem, sad jeg ved skærmen mange timer

hver dag for at redigere dem. Salgsafdelingen knoklede på for at fastholde vore annoncører, og HK-personalet var oppe på mærkerne. Alle var vi bekymrede for, hvad der var at vende tilbage til, når konflikten med journalisterne engang var overstået, og den så ud til at trække ud. Og konkurrenten Kolding Ugeavis var meget flittig til at besøge de mange annoncører, vi havde kontrakt med. Dag efter dag kunne vore konsulenter berette, at de havde besøgt kunder, som lige havde fået et tilbud fra konkurrenten. Jeg forsøgte uden held at få dagbladenes arbejdsgiverforening til at gribe ind. Jeg vil gerne tro det bedste om mine kolleger og vælger derfor at antage, at den øverste ledelse i Jydske Tidendes bladhus ikke var helt orienteret om, hvad deres konsulenter foretog sig. Solidarisk var det i hvert fald ikke. Det var for mit vedkommende arbejde fra tidlig morgen til midnat, og i den tid lærte jeg samtlige nattevagter at kende, når de gik deres runder i avisens lokaler.

Folkebladets strejkende journalister skruede den 28. juni bissen på, idet de indrykkede en annonce i Jydske Tidende. Heri advarede de annoncørerne mod at bruge Kolding Posten, som efter journalisterne mening var et skruebrækker-blad, der var med til at forlænge konflikten. Jydske's chefredaktion, det var Erik Randel og Jeff Lytsen, bad mig komme over gaden til dem, så jeg kunne se annoncen og kommentere den. Det var en solidarisk handling.

I en større artikel beskrev Jydske Tidende journalisternes holdning og min reaktion på annoncen. Jeg gav udtryk for, at journalisterne tænkte meget kortsigtet. Min hensigt var at holde fast i annoncørerne, så der var noget at bygge på, når konflikten engang var

Sig nej til skruebrækker bladet
Kolding-Posten

Husstandene i Kolding og omegn modtager i denne tid et blad ved navn KOLDING-POSTEN.

Det er helt igennem et
SKRUEBRÆKKERORGAN

Bladet udgives, fordi journalisterne ved Kolding Folkeblad er omfattet af den strejke, som Dansk Journalistforbund har iværksat over for bladudgiverne. Disse har kun villet indgå en ny overenskomst, der giver forringelser, og har afvist krav om rimelige forbedringer.

KOLDING-POSTEN udgives for at svække journalistkonflikten. Kolding Folkeblads typografer nægtede at trykke dette blad i solidaritet med journalisterne — hvorefter de brutalt blev fyret. Nu sættes og trykkes KOLDING-POSTEN uden for bladhuset i Jernbanegade af folk, der kun kaldes for ét: Skruebrækkere.

Vi opfordrer derfor til boykot af KOLDING-POSTEN, og glæder os til, når bladudgiverne kommer til fornuft, at medvirke til fremstilling af det rigtige Kolding Folkeblad. Vi skal gøre vort til, at Folkebladet bliver en endnu bedre lokalavis for læsere og annoncører.

Derfor sig nej til skruebrækker organet KOLDING-POSTEN, så et nyt og mere livligt Kolding Folkeblad kan komme på gaden igen.

Kolding, den 26. juni 1981.

De strejkende journalister
ved Kolding Folkeblad

De konfliktende Folkeblad-medarbejdere indrykkede denne annonce i Jydske Tidende.

slut. Og det gjaldt også om at undgå, at vores økonomi ikke blev så meget svækket, at der skulle skæres i den redaktionelle medarbejderstab. Og endelig, at det måtte være en enestående god avis, når journalisterne i den grad følte sig truet.

Den 2. juli tilbød vi endnu engang de 15 afskedigede typografer genansættelse. De svarede, at de gerne ville arbejde på betingelse af, at der ikke i bladet blev bragt tekst, der berørte journalistkonflikten, og at det blev de samme 15 typografer, som var blevet hjem-

sendt den 19. juni. Det sidste kunne vi godt acceptere, men ikke betingelsen om indholdet. Typografernes job var, som det altid har været, mente vi, at formidle det frie ord, ikke at bestemme indholdet. Så der blev ikke genansat nogen i den omgang.

JOURNALISTKONFLIKTEN LØST

Hele juli og begyndelsen af august slæbte sig af sted i et bladhus uden typografer og journalister, og læserne måtte stadig undvære deres daglige Kolding Folkeblad. Avisen var i øvrigt dengang atypisk ved, at mange tusinde daglige eksemplarer blev solgt i løssalg i modsætning til de fleste andre dagblade, som blev leveret hovedsageligt i abonnement. Det skyldtes, at Kolding dengang havde mange avis-kiosker, og de havde aftaler med deres faste kunder, som dagligt kom og hentede deres avis. Så kioskejerne var forståeligt nok også utålmodige, idet de ofte mistede følgeomsætning som tobak, slik og andet, som kunderne kunne købe andre steder.

Endelig nåede udgiverne og journalisterne til enighed, og resultatet skulle til urafstemning. Den 11. august kunne forligsmand Mette Kofoed Bjørnsen meddele, at dagbladenes arbejdsgivere enstemmigt havde sagt ja, og næsten 70 procent af journalisterne havde stemt for hendes mæglingforslag.

Men problemet med de lockoutede typografer på Kolding Folkeblad var endnu ikke løst, og det skulle jo klares, før avisen atter kunne udkomme. Op til uafstemningen hos journalister og udgivere blev der forhandlet en ny bemandingsaftale for typograferne på Kolding Folkeblad. Det foregik i avisens mødelokaler på 3. sal i Jernbanegade 35. For-

handlingerne foregik mellem Danske Dagbladernes Forening og Dansk Typograf Forbund. Det var den unge og meget dygtige jurist, Sven-Erik Hørmann, der repræsenterede Folkebladet. Han kunne berette om meget seje forhandlinger. Oprindeligt havde jeg jo tilbudt typograferne 40 arbejdspladser, når konflikten engang var overstået, men det havde de sagt nej til. Nu var der tale om en ny situation med udsigt til klare aftaler med journalisterne om, hvem der måtte betjene den nye teknik. Hørmann, der i øvrigt senere blev direktør i Aller-koncernen, spillede ud med et langt mindre tal end 40, og dagen og aftenen igennem kæmpede typografforbundet for at få flere i arbejde. Da forhandlingerne sluttede en sen nattetime, var man nået til enighed om, at der fremover var 34 typografiske arbejdspladser på Kolding Folkeblad. Styrken var altså reduceret fra 63, men en del havde i mellemtiden fået andet arbejde, andre var gået på efterløn eller var blevet pensioneret som maskinsætterne Hans Jørgen Hansen og Henry Pedersen, der begge havde været ansat på avisen i over 50 år. Slutresultatet blev, at Folkebladet måtte afskedige 13 typografer og altså beholdt 34.

Den 12. august mødte medarbejderne så igen til en normal arbejdsdag. Typografernes magt på aviserne og ikke mindst på Kolding Folkeblad, som i årene op til den store konflikt havde haft striber af arbejdsnedlæggelser, var nu brudt. De havde ikke længere eneret på at behandle teksterne, for journalisterne fik nu ret til at skrive deres tekster direkte ind i avisens tekstbehandlingsanlæg. Og efter 1981 havde vi i de efterfølgende syv år, jeg kender til, ikke en eneste lokal konflikt med typograferne, som totalt set blev så få, at de

– I skriver avisen anderledes, klagede abonnenten Ruth Pagh, da Folkebladet atter var på gaden efter konflikten. Hun mente, at Folkebladet så meget anderledes ud, idet vi brugte nye skrifttyper. Vi inviterede Ruth Pagh indenfor, og hun blev vist rundt i bladhuset af journalistpraktikant Flemming Mønster. Her er de nået til den tekniske afdeling. Fra venstre ses (siddende) driftsleder Bjarne Christensen, faktor Werner Sørensen, typotekniker Adolf W. Jensen, Ruth Pagh, journalistpraktikant Flemming Mønster og typotekniker Werner Kørsen. Foto: P. Thastum.

siden måtte opgive at have eget forbund. Nu var journalisterne den dominerende gruppe, og det fik avisen at føle, men det er en helt anden historie.

ØKONOMIEN

Hele konflikten havde været dyr for Arbejdsgiverforeningen, der som nævnt betalte over

en halv milliard kroner i erstatning til dagbladene. Nogle aviser tjente godt på konflikten. Jyllands-Posten kunne score mange annoncekroner og nye abonnenter, mens konkurrenterne var forhindrede i at udkomme. Og Information, som ikke var berørt af konflikten, bed hovedet af al skam og åbnede sine annoncespalter for de "frække" tilbudsannoncer fra massageklinikker, som plejede at byde sig

Ruth Pagh's besøg på Folkebladet sluttede af med kaffe og kage hos chefredaktør Lars Gregers Hansen. Foto: P. Thastum.

til i Ekstra Bladet. Information fik dengang sit hidtil største overskud.

For Kolding Folkeblads vedkommende ændrede konkurrencesituationen sig, idet Kolding Ugeavis havde fået alvorligt fat og gaflet nye annoncører til sig, mens dagbladet Jydske Tidende ikke fik noget synderligt ud af det.

Men økonomisk led vi under selve konflikten ikke den helt store skade. Vi fik erstatning efter vores indtægter i 1980, og det var et godt annonceår, og da annoncemængden var vigende i de første måneder af 1981, "tjente" vi altså penge i de 4½ måned, vi lå stille. Kolding Folkeblad, der var koncernens næststørste avis, hentede millionbesparelser på omlægningen til ny teknik, så avisen i flere år frem var koncernens givtigste.

TAKKEN VAR EN FLASKE WHISKY

Min kollega, chefredaktør Erik Randel, Jydske Tidende, havde naturligtvis lagt mærke til

min kamp for at udgive Kolding Posten, og han må have set, hvor mange timer lyset brændte på Folkebladets redaktørkontor i Jernbanegade i de måneder. Han fortalte mig, at han havde været sammen med den administrerende direktør for De Bergske Blade, Ib Kr. Randers, som i øvrigt var Chr. Bergs oldebarn. Randel havde fremhævet min indsats og mente, at den burde koncernen belønne. – Du skal se, du får nok en rejse til Schweiz som tak, sagde Randel.

Nogle dage efter at vi var kommet i gang igen, kom Ib Kr. Randers på besøg på Kolding Folkeblad. Da han steg ud af bilen, rakte han mig diskret en flaske whisky med en tak for min store indsats. Men jeg måtte love ikke at sige det til andre. Tja, lidt har jo også ret, som man siger.

KILDER:

Dagbladet Jydske Tidende 20.6., 28.6., 3.7., 12.8. 1981
Dagbladet Aktuelt 23.6. 1981
Dagbladet Børsen 24.6. 1981
Fredericia Dagblad 29.6. 1981
Dan Lundrup: Hensigten helliger midlet: En "nedtælling".